

Energoefektivitātes potenciāls ir jāizmanto

Rūta Liepniece, *Elektrum* Energoefektivitātes centra projektu vadītāja, AS "Latvenergo"

Energoefektivitātes paaugstināšana ir būtisks priekšnosacījums Eiropas Savienības (ES) dalībvalstu tautsaimniecības ilgtspējīgai attīstībai. Lai samazinātu elektroenerģijas ražošanā radīto slodzi uz dabu un klimatu, Eiropas enerģētikas nozares attīstībā tiek iezīmētas jaunas tendences, kas iet roku rokā ar energoefektivitātes paaugstināšanu.

Pienākums veicināt energoefektivitāti

Lai ES dalībvalstis nodrošinātu energoresursu racionālu izmantošanu, pieņemta Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva par energoefektivitāti, kas papildināta ar jauniem mērķiem periodam no 2021. līdz 2030. gadam. Galvenais princips: energoefektivitāte vispirms. Tātad, pirms uzņēmējs, valsts vai pašvaldības iestāde nolemj īstenot kādu pasākumu, ir jāizsver tā energoefektivitātes aspekts.

Latvijā Energoefektivitātes likums nosaka, ka pienākums iesaistīties valsts enerģijas ietaupījuma mērķu sasniegšanā ir saistošs arī lielajiem uzņēmumiem un lielajiem enerģijas patērētājiem. Tiem ir jāīsteno kāds no trijiem pasākumiem:

- reizi četros gados jāveic uzņēmuma energoaudits;
- jāievieš sertificēta energopārvaldības sistēma ISO 50001;
- jāpapildina sertificēta vides pārvaldības sistēma ISO 14001 ar energoefektivitātes prasībām.

Energo pārvaldības sistēmas nozīme strauji pieaug, jo tā ne vien rada izpratni par elektroenerģijas patēriņu un galvenajiem to ietekmējošiem faktoriem, bet arī rosina veikt energoefektivitāti uzlabojošus pasākumus. Ikvienā uzņēmumā, kura elektroenerģijas patēriņš rada būtiskas izmaksas, ieteicams ieviest energopārvaldības sistēmu, jo, atšķirībā no energoaudita, šāda sistēma nodrošina nepārtrauktu monitoringu un uzlabojumu veikšanu, kā arī apliecina to, ka uzņēmuma darbība balstās uz ilgtspējīgas attīstības principiem.

Uzņēmumu energopārvaldība

Energo pārvaldības sistēma balstās uz starptautisko standartu ISO 50001, kurā definēti norādījumi un prasības energopārvaldības sistēmas izveidei un uzturēšanai organizācijās neatkarīgi no to darbības nozares. Lai uzņēmumiem atvieglotu sertificētas energopārvaldības sistēmas ieviešanu, *Elektrum* Energoefektivitātes centrs izstrādājis interaktīvu

palīgu energopārvaldības sistēmas ieviešanai, kurā apkopotas norādes un padomi ISO 50001 standarta ieviešanai, kas papildināti ar centra praktisko pieredzi energopārvaldības sistēmas sertifikācijā. Tas ir pieejams portālā *elektrum.lv*.

Saskaņā ar Energoefektivitātes likumu sertificēta energopārvaldības sistēma ir arī labvēlīgs kritērijs, izvērtējot uzņēmumu pieteikumus projektiem, kas finansēti no valsts, pašvaldības vai ES budžeta līdzekļiem. Līdz šim nedaudz virs 200 lielo uzņēmumu un ap 550 lielo elektroenerģijas patērētāju ir izpildījuši energoefektivitātes pienākumu – veikuši kādu no iepriekš minētajiem trim pasākumiem. Pārējiem, kuri noteiktajā termiņā nav veikuši nepieciešamās darbības, jāmaksā energoefektivitātes nodeva.

Taču energoefektivitātes pamatā vajadzētu būt pašu uzņēmēju vēlmei paaugstināt konkurētspēju, nevis obligātai prasībai. 2018. gada nogalē tika veikts pētījums, lai uzzinātu mazo un vidējo uzņēmumu, uz kuriem neattiecas Energoefektivitātes likumā noteiktās prasības, nostāju par energoefektivitāti paaugstināšanu pasākumu ieviešanu. Secināts, ka visbiežāk energoefektivitātes uzlabošanai uzņēmumi veic apgaismojuma modernizāciju, kas arī sniegusi lielāko elektroenerģijas ietaupījumu. Jāpiebilst, ka Energoefektivitātes likums paredz arī iespēju uzņēmumiem noslēgt brīvprātīgo vienošanos ar Ekonomikas ministriju par energoefektivitātes uzlabošanu un energoefektivitātes pakalpojumu veicināšanu. Tās mērķis ir stimulēt uzņēmumus sasniegt vismaz 10% enerģijas ietaupījumu. Patlaban brīvprātīgo vienošanos ir noslēguši tikai divi siltumapgādes uzņēmumi.

Darbinieku kompetence energoefektivitātē

Lai sasniegtu augstus energoefektivitātes rādītājus, nepietiek tikai ar tehnoloģiju nomaiņu, nepieciešama arī visu līmeņu uzņēmuma darbinieku iesaiste energoefektivitātes pasākumos. Būtiski izglītot darbiniekus par ikdienas energotaupības pasākumiem un veicināt izpratni par energoefektivitāti ilgtermiņā, kā arī tās globālo ietekmi un nozīmīgumu. Lai pilnveidotu darbinieku zināšanas, *Elektrum* Energoefektivitātes centrs piedāvā praktisku un

Pētījums par energoefektivitāti mazos un vidējos uzņēmumos

Energoefektivitātei ir nozīmīga loma uzņēmumu ilgtspējīgai attīstībai un konkurētspējas paaugstināšanai. Ikvienā uzņēmumā, kur elektroenerģijas vai siltumenerģijas patēriņš rada būtiskas izmaksas, ir lietderīgi realizēt energoefektivitāti paaugstinošus pasākumus.

Aptaujāto uzņēmumu skaits TOP 5 elektroenerģijas patērētāji

433

mazie un vidējie uzņēmumi

- 1 Iekštelpu apgaismojums
- 2 Ražošanas tehnoloģiskās iekārtas
- 3 Biroja iekārtas un serveri
- 4 Āra apgaismojums
- 5 Ventilācija

” Katrs 10. mazais un vidējais uzņēmums energoauditu ir veicis paša spēkiem ”

Biežākās problēmas, ar ko saskaras

- 1 Nepietiekami finansiālie līdzekļi
- 2 Kompetentu ārpakalpojuma speciālistu trūkums
- 3 Nepietiekamas zināšanas
- 4 Tirdzī nav pieejamas nepieciešamās iekārtas, materiāli

Kas stimulē realizēt energoefektivitātes pasākumus?

50 %

Valsts un ES fondu atbalsts

50 %

Papildu finansējums

35 %

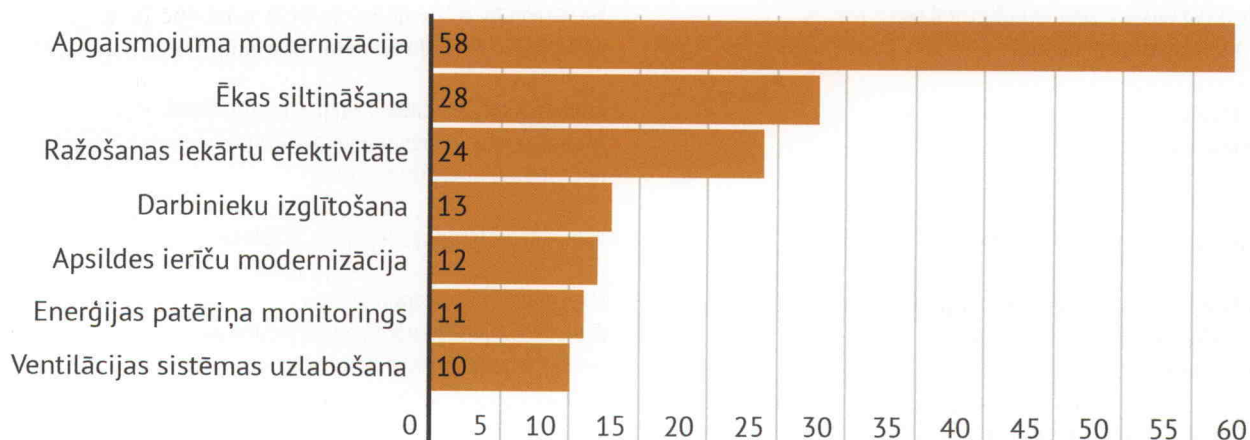
Kompetenti speciālisti

13 %

Plašāks ESKO piedāvājums

Energoefektivitātes uzlabošanas pasākumi, kas snieguši lielāko ietaupījumu

* Pētījums par energoefektivitātes pasākumu ietekmi uz MVU enerģijas patēriņu.

** Pētījumu 2018. gada nogalē veica kompānija RAIT pēc Elektrum Energoefektivitātes centra pasūtījuma.

digitālu bezmaksas mācību kursu energoefektivitātē, kurā interaktīvā formā izklāstītas piecas nozīmīgas tēmas energopatēriņa optimizēšanā – apkure, ventilācija, apgaisme, ūdens un transports. Tas ir pieejams elektrum.lv/macibas.

Nereti uzņēmumu darbinieki uzskata, ka energoefektivitāte ir elektroenerģijas taupīšana. Tieši šī iemesla dēļ Elektrum Energoefektivitātes centrs skaidro un izglīto, ka

energoefektivitāte nav energoresursu taupīšana, bet gan energoresursu lietderīga un saprātīga izmantošana. Šī termina būtību daudzi neizprot, tamdēļ arī uzņēmumi nereti pret energoefektivitātes prasībām attiecas kā pret pienākumu, tomēr, ja energoefektivitātes risinājumi īstenoti saprātīgi, finanšu ieguvums noteiktās pozīcijās ieraugāms diezgan ātri. Būtiskākais – komforta līmenis ne vien tiek saglabāts, bet vairumā gadījumu – pat paaugstināts. **E&P**